

EUROOPA KOHTU OTSUS

6. oktoober 1987*

[...]

Sotsiaalkindlustus – Siseriiklike eeskirjade kohaldamine hüvitiste kattumise vältimiseks –
Teise liikmesriigi invaliidisuspensionini liigitus

Kohtuasjas 197/85,

mille esemeks on EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel cour du travail de Mons'i (töökohus) esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS) (riiklik töötajate pensioniamet)

ja

Domenica Stefanutti

eelotsust EMÜ asutamislepingu artiklite 48 ja 51 ning nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 (sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes) (EÜT L 149, 5.7.1971, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35) artikli 12 ning nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72 (millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes rakendamise kord) (EÜT L 74, 27.3.1972, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83) artikli 7 lõike 1 punkti b tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees T. F. O'Higgins, kohtunikud O. Due ja K. Bahlmann,

kohtujurist: C. O. Lenz,

kohtusekretär: ametnik D. Louterman,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

ONPTS, esindajad: R. Masyn ja J. Peltot,

Domenica Stefanutti, esindaja: D. Rossini,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

Itaalia Vabariik, esindaja *Avvocato dello Stato* P. G. Ferri,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja J. Griesmar,

võttes arvesse kohtuistungil ja lisaks 18. märtsi 1987. aasta kohtuistungil ettekannet,

olles 10. juuni 1987. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

1. Cour du travail de Mons esitas EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule 21. juuni 1985. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. juunil 1985, neli eelotsuse küsimust EMÜ asutamislepingu artiklite 48 ja 51, nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 (sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes) (EÜT L 149, 5.7.1971, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35) artikli 12 ning nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72 (millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes rakendamise kord) (EÜT L 74, 27.3.1972, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83) artikli 7 lõike 1 punkti b tõlgendamise kohta, et liigitada Itaalia invaliidsuspensiooni Belgia eeskirjade kohaldamisel, et vältida hüvitiste kattumist.

2. Küsimused tekkisid menetluses, mille pooled on Domenica Stefanutti, kes on Itaalia kodanik ja elanik ning saab Itaalias ise invaliidsuspensiooni, ning Office national des pensions pour travailleurs salariés (Belgia kindlustusasutus, edaspidi „ONPTS“), kes keeldus talle maksmast toitjakaotuspensiooni pärast seda, kui 1977. aasta veebruaris suri tema abikaasa, kes oli töötanud Belgias peaaegu 18 aastat ja Itaalias peaaegu 15 aastat.

3. See otsus, mis põhineb Belgia eeskirjadel, millega välditakse hüvitiste kattumist ja milles on sätestatud, et toitjakaotuspensiooni ei maksta Belgia või välisriigi invaliidsuspensiooni saajale, kehtis ajavahemikul 1. veebruarist 1977 kuni 1. aprillini 1979 ning selle aja jooksul maksti Stefanutti'le siiski nn kohanemistoetust. Alates 1. aprillist 1979, kui Stefanutti sai 60aastaseks, määrati talle taotletud toitjakaotuspension, kuna Belgias arvestatakse, et invaliidsuspension asendab vanaduspensiooni, kui naine jõuab pensioniikka, mis on selles liikmesriigis 60 aastat, ning nimetatud vanaduspension võib üldiselt kattuda toitjakaotuspensioniga. Ent ONPTS kohaldas erinevat Belgia õiguse kohast kattumise vältimise eeskirja, mille kohaselt on kattumine lubatud üksnes kuni summani, mis on 110% makstavast toitjakaotuspensionist.

4. Selle tõttu esitas Stefanutti hagi tribunal du travail de Charleroi'sse. Ta väitis, et tal on õigus Belgia toitjakaotuspensionile alates veebruarist 1977, kuna tema Itaalia invaliidsuspensiooni, mida ei käsitleta vanaduspensionina, tuleb pidada sama liiki

pensioniks kui vanaduspension, seega ei saa kohaldada eespool esimesena nimetatud kattumise vältimise eeskirja. Tribunal du travail otsustas, et hagiavaldus on selles küsimuses põhjendatud, ent sedastas, et (Belgia) toitjakaotuspension ja (Itaalia) invaliidsuspension, mida käsitletakse vanaduspensioni sarnasena, on laadilt erinevad, seega kooskõlas määruse nr 1408/71 artikliga 12 võisid need kattuda üksnes kuni piirini, mis on kehtestatud eespool teisena nimetatud kattumise vältimise eeskirjas.

5. Nii ONPTS kui ka Stefanutti kaebasid selle otsuse peale cour de travail de Mons'i. ONPTS väitis, et invaliidsuspensionile ei saa pidada vanaduspensioniks enne, kui Stefanutti on saanud 60aastaseks, samas Stefanutti oli seisukohal, et määruse nr 574/72 artikli 7 lõike 1 punkti b kohaselt saab tema Itaalia pensioni ühenduse õigusega kooskõlas tehtud arvutusel võtta toitjakaotuspensioniga kattumise määramiseks arvesse üksnes proportsionaalselt tema surnud abikaasa Belgias täitunud kindlustusperioodiga ning et tal on õigus soodsamale toitjakaotuspensionile nende hulgas, mis tulenevad siseriiklikest arvutusmeetoditest ja ühenduse õiguse alusel tehtud arvutusest.

6. Neil asjaoludel esitas cour de travail de Mons Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1) Kui võõrtöötaja lehel tekib ühenduse määrusi kohaldamata ühes liikmesriigis õigus isiklikule invaliidsuspensionile ning ta taotleb oma abikaasa töötatud ajale tuginedes ja samuti ühenduse määrusi kohaldamata toitjakaotuspensionile teises liikmesriigis, kas siis on EMÜ asutamislepingu artiklitega 48 ja 51 kooskõlas, et teise riigi institutsioon, kes maksab toitjakaotuspensionile, peaks hüvitiste kattumise vältimist käsitlevaid oma õigusnormides sätestatud eeskirju kohaldades võtma arvesse esimeses riigis makstavat invaliidsuspensionile, nagu ta võtab arvesse oma õigusnormide alusel makstavaid invaliidsushüvitisi?

2) Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis kuidas tuleb käsitleda teise liikmesriigi makstavat invaliidsuspensionile, mida ei käsitleta vanaduspensionina, kui liikmesriigi õigusnormides käsitletakse selles riigis makstava toitjakaotuspensionile invaliidsushüvitisega või vanaduspensioniga kattumist erinevalt: kas seda tuleb käsitleda invaliidsushüvitisena või vanaduspensionina? Kas võimalusel tuleb teha vahet vastavalt sellele, kas invaliidsuspensionile saaja on jõudnud pensioniikka või saab vanaduspensionile?

3) Kas pensioniiga peaks olema nende õigusnormidega ettenähtud iga, milles on säte hüvitiste kattumise kohta, või nende õigusnormidega ettenähtud iga, milles ei käsitleta hüvitist vanaduspensionina, mille kattumine teise hüvitisega on reguleeritud?

4) Kas määruse nr 574/72 artikli 7 lõike 1 punkti b kohaldatakse kaudse pensionile (toitjakaotuspension) ja eri liiki otseste pensionile (invaliidsus- või toitjakaotuspension) kattumise suhtes?“

7. Kohtuistungil ettekandes on esitatud põhjalikum ülevaade asjaoludest, asjaomastest õigusnormidest ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalikest märkustest, mida käesolevas otsuses on nimetatud või arutatud üksnes määral, mil see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks.

Esimene küsimus

8. Enne esimese küsimuse arutamist tuleb märkida, et sotsiaalkindlustusküsimustes on EMÜ asutamislepingu artiklid 48–51 aluseks ja raamistikuks nende sätete jõustamiseks vastu võetud määruste puhul. Määrus nr 1408/71 on üks neist määrustest.

9. Esimese küsimusega soovib cour du travail teha kindlaks peamiselt selle, kas juhul, kui võõrtöötaja lehel on ühe liikmesriigi õigusnormide kohaselt tekkinud õigus isiklikule invaliidsuspensionile ning ta taotleb teises liikmesriigis toitjakaotuspension, millele tal on tekkinud õigus üksnes teise liikmesriigi õigusnormide alusel, takistab määrus nr 1408/71 teisena nimetatud liikmesriigil kohaldamast kattumist välistavaid eeskirju, mis hõlmavad ka välisriigi hüvitisi, nimetatud pensionide kattumise suhtes.

10. Seoses sellega tuleb märkida, et Euroopa Kohus on mitmel korral sedastanud, et kui töötaja saab pensioni üksnes vastavalt siseriiklikele õigusnormidele, ei takista määruse nr 1408/71 sätted kohaldamast tema suhtes kõiki nimetatud õigusnorme, sh hüvitiste kattumist välistavaid siseriiklike eeskirju (5. mai 1983. aasta otsus kohtuasjas 238/81: Raad van Arbeid v. Van der Bunt-Craig, EKL 1983, lk 1385). Seda kohaldatakse ka juhul, kui töötaja ülalpidamisel olnud isik taotleb toitjakaotuspension.

11. Tuleb siiski märkida, et Euroopa Kohus on mitmel korral sedastanud, et kui üksnes siseriiklike õigusnormide kohaldamine osutub töötaja jaoks ebasoodsamaks kui määruse nr 1408/71 artiklis 46 sätestatud eeskirjade kohaldamine, tuleb kohaldada nimetatud artikli sätteid (2. juuli 1981. aasta otsus liidetud kohtuasjades 116, 117 ja 119–121/80: Rijksdienst voor Werknemerspensionen v. Celestre jt, EKL 1981, lk 1737).

12. Seoses artikli 46 sätete kohaldamisega tuleb silmas pidada, et määruse nr 1408/71 artikli 12 lõike 2 viimasest lausest võib järeldada, et liikmesriigi õigusnorme hüvitise vähendamise, peatamise või tühistamise kohta ei kohaldata teiste sotsiaalkindlustushüvitistega kattumise korral, kui asjaomane isik saab samalaadseid hüvitisi seoses invaliidsuse, vanaduse või toitjakaotusega. Seoses sellega tuleb sotsiaalkindlustushüvitisi käsitleda, nagu Euroopa Kohus on korduvalt sedastanud (vt 5. juuli 1983. aasta otsust kohtuasjas 171/82: Valentini v. Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce, EKL 1983, lk 2157), samalaadsetena, kui nende eesmärk ja objekt ning nende arvutamise alus ja maksmise tingimused on samalaadsed.

13. Seoses sellega piisab, kui pidada silmas, et seda nõuet ei saa mingil juhul täita, kui hüvitised on seotud eri kindlustuslugudega ning seega eri kindlustusperioodidega; sellega on tegemist ühest küljest isiku invaliidsuspensioniga, mis põhineb ühes liikmesriigis saaja enda töötatud ajal, ning teisest küljest toitjakaotuspensioniga, mis põhineb teises liikmesriigis saaja surnud abikaasa töötatud ajal. Kuna määruse nr 1408/71 artikli 12 lõike 2 viimast lauset ei kohaldata, võib seepärast vastavalt artikli 12 lõike 2 esimesele lausele tugineda ka hüvitiste kattumist välistavatele siseriiklikele eeskirjadele isiku puhul, kes saab määruse nr 1408/71 artiklis 46 sätestatud hüvitisi.

14. Esimesele küsimusele tuleks seepärast vastata, et kui võõrtöötaja lehel tekib ühe liikmesriigi õigusnormide alusel isiklik õigus invaliidsuspensionile ning ta taotleb teises liikmesriigis toitjakaotuspension, millele tal on tekkinud õigus üksnes teise liikmesriigi

õigusnormide alusel, ei takista määrus nr 1408/71 teisena nimetatud liikmesriigi eeskirjade kohaldamist, et vältida siseriiklike ja välisriigi hüvitiste kattumist.

Teine ja kolmas küsimus

15. Teine ja kolmas küsimus on seotud üksnes ühes liikmesriigis makstava invaliidsuspensiooni liigitamisega seoses selle teise liikmesriigi poolt kohaldatavate kattumist vältivate eeskirjadega, kes maksab toitjakaotuspensiooni, millele saajal on tekkinud õigus üksnes teise riigi õigusnormide alusel.

16. Tuleb märkida, et selliseid liigitamise küsimusi reguleeritakse üksnes siseriikliku õigusega. Seega peab siseriiklik kohus või vahekohus määrama kindlaks enda õigusnormide sisu seoses hüvitiste kattumisega ning tõlgendama nende sätteid.

17. Teisele ja kolmandale küsimusele tuleb seepärast vastata, et ühes liikmesriigis makstava invaliidsuspensiooni liigitamist seoses selle teise liikmesriigi poolt kohaldatavate kattumist vältivate eeskirjadega, kes maksab toitjakaotuspensiooni, millele saajal on tekkinud õigus üksnes teise riigi õigusnormide alusel, ei reguleerita ühenduse õigusega.

Neljas küsimus

18. Nagu on selge eelotsusetaotlust sisaldava otsuse põhjendustest, soovib cour du travail oma neljanda küsimusega teha peamiselt kindlaks, kas määruse nr 574/72 artikli 7 lõike 1 punkti b sätteid kohaldatakse toitjakaotuspensiooni kattumise suhtes, kui sellele toitjakaotuspensionile tekib saajal õigus ühe liikmesriigi õigusnormide kohaselt, teist liiki pensioniga (invaliidsus- või vanaduspension), millele saajal tekib õigus üksnes teise liikmesriigi õigusnormide kohaselt.

19. Seoses sellega tuleb märkida, et kuna eri liiki hüvitiste kattumine võib kuuluda määruse nr 1408/71 artikli 12 lõike 2 kohaldamisalasse, ei saa seisukoht olla erinev artikli 7 lõike 1 punkti b puhul, mis on võetud vastu algmääruse artikli 12 jõustamiseks. Ent artikli 7 lõike 1 punkt b on seotud üksnes kooskõlas määruse nr 1408/71 artikli 46 lõike 2 sätetega arvatud hüvitistega. Nagu on märgitud seoses esimese küsimusega, tuleb pensionisumma, millele saajal tekib õigus üksnes liikmesriigi õigusnormide alusel, määrata põhimõtteliselt kindlaks samade õigusnormide alusel, ilma et tuleks võtta arvesse teiste liikmesriikide õigusnormide alusel täitunud kindlustusperioode.

20. Ent nagu on märgitud seoses esimese küsimusega, tuleb kohaldada määruse nr 1408/71 artikli 46 sätteid, kui üksnes siseriiklike õigusnormide kohaldamine osutub pensioni saajale ebasoodsamaks. Seoses sellega tuleb märkida, et artikli 46 lõike 1 teise lõigu puhul võrreldakse üksnes siseriiklike õigusnormide, sh hüvitiste kattumist vältivate siseriiklike eeskirjade, kohaselt arvatud hüvitist ning artikli 46 lõikes 2 sätestatud ühenduse eeskirjade kohaselt arvatud hüvitist, kohaldades määruse nr 1408/71 artiklis 12 sätestatud hüvitiste kattumist vältivat eeskirja ning selle sätte jõustamiseks vastu võetud eeskirja, s.o määruse nr 574/72 artiklit 7.

Kui viimasena nimetatud arvutus osutub saaja jaoks soodsamaks, tuleb seda kohaldada nii, et kõnealune hüvitis määratakse kindlaks kooskõlas määruse nr 1408/71 artikli 46 lõike 2 sätetega.

21. Neljandale küsimusele tuleb seega vastata, et määruse nr 574/72 artikli 7 lõike 1 punkti b sätteid kohaldatakse toitjakaotuspensionide kattumise suhtes, millele saajal on tekkinud õigus ühe liikmesriigi õigusnormide alusel, eri liiki pensioniga (invaliidsus- või vanaduspension), millele on tekkinud õigus üksnes teise liikmesriigi õigusnormide alusel, kui ainult siseriiklike õigusnormide kohaldamine osutub lõpuks saaja suhtes ebasoodsamaks.

Kohtukulud

22. Kohtule oma märkused esitanud Itaalia Vabariigi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (teine koda),

vastates küsimustele, mille cour du travail de Mons esitas talle oma 21. juuni 1985. aasta otsusega, otsustab:

- 1) Kui võõrtöötaja lesel tekib ühe liikmesriigi õigusnormide alusel isiklik õigus invaliidsuspensionile ning ta taotleb teises liikmesriigis toitjakaotuspensionide kattumise suhtes, millele tal on tekkinud õigus üksnes teise liikmesriigi õigusnormide alusel, ei takista määrus nr 1408/71 teisena nimetatud liikmesriigi eeskirjade kohaldamist, et vältida siseriiklike ja välisriigi hüvitiste kattumist.**
- 2) Ühes liikmesriigis makstava invaliidsuspensionide liigitust seoses kattumise suhtes välisriikide eeskirjadega, mida kohaldab teine liikmesriik, kes maksab toitjakaotuspensionide kattumise suhtes saajal on tekkinud õigus üksnes teise riigi õigusnormide alusel, ei reguleerita ühenduse õigusega.**
- 3) Määruse nr 574/72 artikli 7 lõike 1 punkti b sätteid kohaldatakse toitjakaotuspensionide kattumise suhtes, millele saajal on tekkinud õigus ühe liikmesriigi õigusnormide alusel, eri liiki pensioniga (invaliidsus- või vanaduspension), millele on tekkinud õigus üksnes teise liikmesriigi õigusnormide alusel, kui üksnes siseriiklike õigusnormide kohaldamine osutub lõpuks saaja suhtes ebasoodsamaks.**

O'Higgins

Due

Bahlmann

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 6. oktoobril 1987. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

T. F. O'Higgins